

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ในชั้นรวบรวมพยานหลักฐาน¹

ภิรมวจน์ ภิญโญนันตพงษ์²

คดีการเสียชีวิตของนางสาวนิตา พชรวิระพงษ์ (แดงโม) เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 โดยคดีนี้เป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนและสื่อมวลชนให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะในแง่ของการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การบริหารจัดการเวลา และการสื่อสารกับประชาชน³ ซึ่งในคดีดังกล่าว แม้ว่าตำรวจจะแถลงสรุปสำนวนคดีของแดงโม ระบุว่า คนบนเรือกระทำโดยประมาททำให้แดงโมถึงแก่ความตาย สังคมยังมีคำถามว่าพยานหลักฐานที่ตำรวจได้มานั้นน้ำหนักมากพอที่จะเอาผิดคนบนเรือได้มากน้อยแค่ไหน นักอาชญาวิทยาดังข้อสังเกตว่า หลักฐานทางคดีช่วงแรก โดยเฉพาะหลักฐานบนเรือที่ตำรวจเก็บล่าช้า และคนบนเรือประวิงเวลาเข้าให้ปากคำอาจจะเป็นช่องโหว่ในการต่อสู้คดีได้

ประเด็นที่ทฤษฎีพินิจพิจารณาอย่างหนัก ได้แก่ การเก็บร่องรอยในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งสังคมตั้งคำถามถึงความรอบคอบ และความละเอียดรอบคอบด้าน เช่น การตรวจสอบเรือที่เป็นจุดเกิดเหตุ การเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงการชันสูตรพลิกศพที่มีความล่าช้า นอกจากนี้ กระบวนการสอบสวนยังใช้เวลานานกว่าจะมีความคืบหน้าอย่างเป็นทางการ ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการดำเนินการที่ล่าช้านี้อาจเกิดจากการขาดประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ หรือการบริหารงานที่ไม่ได้มาตรฐาน

นอกจากปัญหาความล่าช้าแล้ว ยังมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานที่อาจไม่ครอบคลุม หรือไม่สมบูรณ์ ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน เช่น กรณีการตรวจสอบร่องรอยในสถานที่เกิดเหตุที่อาจถูกกระทำอย่างไม่ละเอียดพอ ส่งผลให้พยานหลักฐานที่สำคัญอาจสูญหาย หรือไม่ได้รับการบันทึกไว้อย่างถูกต้อง ทำให้มีพริฐในคดีหลายประการ เช่น ก่อนที่แดงโมจะเสียชีวิต “คนบนเรือ” ทำอะไรกัน ไม่มีใครรู้แม้แต่ตำรวจ ในช่วงเหตุการณ์ที่แดงโมตกเรือนั้น คนบนเรือหรือตำรวจ จะไม่มีทางทราบเลยว่าแดงโมถูกใบพัดเรือในลักษณะไหน อย่างไร เพราะหลักของธรรมชาติไม่แน่นอนเสมอไป ไม่มีความเป็นไปได้เลยที่ “แดงโม” จะนั่งปัสสาวะที่ท้ายเรือ มันพิสดารสำหรับผู้หญิง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดอุทัยธานี

³เวิร์คพอยท์ทูเดย์, สรุปประเด็น ดร. แถลงสรุปสำนวนคดีการเสียชีวิตของแดงโม [Online], available URL: <https://workpointtoday.com/tangmo-brief/>, 2568 (เมษายน, 26).

ทั่วไป และเสี่ยงอันตรายเกินไป ไฟสปอตไลท์เรือก็ส่องไปที่ท้ายเรือ แคมเปญโมก็ยังไม่บอดี้สูท ยากที่จะถอดเพื่อปัสสาวะในเรือ และในความเป็นจริง “กลอนห้องน้ำ” บนเรือก็ไม่ได้เสีย ตามที่คนบนเรือให้การแล้วทำไมตำรวจถึงเชื่อคำให้การของคนบนเรือ

ช่วงเวลาตามคำให้การของคนบนเรือ หลังจากแคมเปญเรือแล้ว โทมัสไลน์ของคนบนเรือน่าสงสัยเป็นอย่างมาก เพราะห้วงเวลากว่าคนบนเรือจะไปพบตำรวจ มันเนิ่นนานหลายชั่วโมง จนทำให้คิดได้ว่า มีการ “ตั้งหลัก-แต่งเรื่องราว” ทั้งหมด เพื่อให้การกับตำรวจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในห้วงที่ตำรวจเรียกคนบนเรือมาให้การหรือสอบปากคำนั้น ตำรวจอ้างว่าไม่ได้ปักใจเชื่อในคำให้การของคนบนเรือ แต่ทำไมถึงสรุปสำนวนส่งฟ้องอัยการตามคำให้การของคนบนเรือ ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริง ประจักษ์พยานต่าง ๆ ก็ไม่เพียงพอพยานหลักฐานบางอย่าง ก็ไม่ได้สอดคล้องกับคำให้การของคนบนเรือ ซึ่งจะทำให้สรุปสำนวนไปในแนวทางที่ว่า คำให้การของคนบนเรือกับพยานหลักฐานสอดคล้องกัน กองพิสูจน์หลักฐาน และชุดสืบสวนให้ความสำคัญกับถ้อยคำของคนบนเรือมากกว่าที่จะอ้างอิงการพิสูจน์หาพยานหลักฐานต่าง ๆ ด้วยหลักนิติวิทยาศาสตร์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ต่อมามีคำตัดสินออกมาในเบื้องต้นแล้ว แต่ทว่าสังคมยังไม่จบ มีความพยายามเข้าไปตรวจสอบหาข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งการพยายามทดลอง หรือจำลองเหตุการณ์ การตกเรือในหลายรูปแบบ เพื่อนำไปสู่ประเด็น “เหตุอันควรต้องสงสัย” ในหลากหลายมิติ เท่านั้นยังไม่พอ ยังมีปรากฏตามสื่อที่เป็นประเด็นในเรื่องของโทรศัพท์มือถือของแคมเปญ นำมาส่งโดยตรงต่อ DSI หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษและให้นิติวิทยาศาสตร์มาดำเนินการเก็บไปเพื่อตรวจพิสูจน์ทำให้พบข้อพิรุธจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนผ่านโทรศัพท์มือถือของแคมเปญ

นอกจากนี้ ความไม่โปร่งใสในการแถลงข่าวผลการสอบสวนยังทำให้ประชาชน เกิดความกังขาต่อความน่าเชื่อถือของการดำเนินงานในคดีดังกล่าว ทำให้กรณีคดีแคมเปญจึงกลายเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการสอบสวนในประเทศไทย โดยเฉพาะใน 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาการไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และปัญหาการผิดฟ้องและฝากขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาการไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

มาตรา 130 บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ไหนใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำว่า “โดยมิชักช้า” ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนทันทีหลังเกิดเหตุ อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้ระบุกรอบระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จในแต่ละคดี ส่งผลให้ไม่มีมาตรฐานหรือแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดระยะเวลาการสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาความ

เหมาะสมของระยะเวลาการดำเนินคดี ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของคดี และการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงาน

การไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการสอบสวนส่งผลให้เกิดปัญหา การบริหารจัดการเวลาและทรัพยากรในกระบวนการสอบสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีความซับซ้อน อาจเกิดการสะสมของคดีเก่า ทำให้กระบวนการสอบสวนล่าช้าเกินความจำเป็นและลดทอนประสิทธิภาพของพนักงานสอบสวน อีกทั้งยังอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้กระบวนการสอบสวนเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เช่น การยืดเวลาการสอบสวนเพื่อกดดันผู้ต้องหาหรือพยาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง โดยผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการสอบสวนอาจต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนเกี่ยวกับระยะเวลาของคดี ซึ่งไม่เพียงแต่กระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ของบุคคลนั้น ในขณะที่เดียวกันผู้เสียหายจากอาชญากรรมก็ได้รับผลกระทบจากความล่าช้าดังกล่าว เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการเยียวยาหรือการชดเชยได้ในเวลาที่เหมาะสม

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ คดีการเสียชีวิตของนางสาวนิตา พัชรวิระพงษ์ (แดงโม) ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน แต่กลับใช้ระยะเวลาในการสอบสวนยืดเยื้อเกินความจำเป็น และเกิดการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความล่าช้าและความไม่แน่นอนของกระบวนการสอบสวน ทั้งในแง่ของการเก็บพยานหลักฐาน การสรุปสำนวนคดีระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวน และการดำเนินคดีต่อผู้ต้องสงสัย ความล่าช้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เสียชีวิตที่ต้องรอคอยความยุติธรรมเป็นเวลานาน แต่ยังนำไปสู่ข้อกังขาของสังคมเกี่ยวกับความโปร่งใส และความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยว่า การไม่มีการกำหนดระยะเวลาการสอบสวน หรือการสอบสวนที่ล่าช้า เป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดหรือไม่ อันเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของระบบที่ไม่มีกรอบเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งการที่คดีสำคัญใช้เวลานานโดยไม่มีกรอบเวลาที่แน่นอน อาจก่อให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความโปร่งใส และความเป็นธรรมของกระบวนการ นำไปสู่การตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบยุติธรรมลดลง

ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายถึงกรอบระยะเวลาการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานได้แน่ชัด ต้องใช้ระยะเวลาในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานมากน้อยเพียงใด หากสอบสวนเร็วไปอาจทำให้ได้พยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนหรือไม่สำคัญแก่คดี หรือหากใช้เวลาการสอบสวนนานเกินไปอาจส่งผลกระทบต่ออายุความในการฟ้องคดี

2. ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131

มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวม หลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการ

สอบสวน เนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้จากที่เกิดเหตุมีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดี อย่างไรก็ตาม มาตรา 131 ไม่ได้บัญญัติชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน ส่งผลให้การดำเนินงานของพนักงานสอบสวนอาจขาดมาตรฐานที่แน่นอน และอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม แต่จากมาตรา 131 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ระบุให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด “เท่าที่สามารถกระทำได้” เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการพยานหลักฐาน เช่น วิธีการจัดเก็บ การบันทึก และการรักษาความปลอดภัยของพยานหลักฐานเพื่อป้องกันการปลอมแปลงหรือสูญหาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนในกระบวนการสอบสวน รวมถึงความเสี่ยงที่พยานหลักฐานอาจถูกเปลี่ยนแปลงหรือปนเปื้อนก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี

บทบัญญัตินี้ยังไม่กำหนดกรอบระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้เวลาเท่าใดก็ได้ ส่งผลให้หากรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้เวลานานเกินสมควรอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายที่จะได้รับการฟ้องคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ หรือกรณีที่ใช้เวลาการรวบรวมพยานหลักฐานเร็วเกินไป อาจทำให้ได้พยานหลักฐานที่ไม่แน่ชัดหรือพยานหลักฐานที่ขาดตกบกพร่องหรือไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานสำคัญแก่คดี

บทบัญญัตินี้ยังไม่กำหนดถึงคุณสมบัติและประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนที่ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน เพราะหากพนักงานสอบสวนที่ขาดประสบการณ์อาจทำการสอบสวนไม่ละเอียด หรือทำการสอบสวนโดยใช้ระยะเวลานานเกินควร ส่งผลต่อคดี คือ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ

บทบัญญัตินี้ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้มีหน้าที่ควบคุมการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เพราะหากพนักงานสอบสวนไม่มีประสบการณ์ในการรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ย่อมส่งผลเสียต่อคดี การมีผู้เข้ามากำกับรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนช่วยให้มีการตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ทำให้ได้รับพยานหลักฐานที่ถูกต้องเหมาะสมแก่คดี โดยกำหนดเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้ความสามารถในการควบคุมการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

3. ปัญหาการผิดฟ้องและฝากขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

มาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับ ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงาน

สอบสวนตาม มาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิด อาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิด อาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแสดงข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตาม มาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอ ให้ศาลตั้งทนายความให้ โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 134/1วรรคสาม โดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวน ต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาล ในท้องที่ ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป

บทบัญญัติดังกล่าวขาดความชัดเจน คือ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานไม่แล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอหมายขังผู้ต้องหาไว้เพื่อคุมขังผู้ต้องหาไว้ก่อนได้ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังขาดความชัดเจน คือ แม้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนสามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องและฝากขังได้ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและการทำงานของพนักงานสอบสวน ที่ชัดเจน ภายหลังที่พนักงานสอบสวนได้ฝากขังตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนสามารถทำการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานโดยไม่ต้องมีกรอบระยะเวลา ทำให้การสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานอาจไม่มีประสิทธิภาพและได้รับพยานหลักฐานที่ไม่เหมาะสมแก่คดี

การไม่มีกรอบระยะเวลาในการสอบสวนและฝากขัง พนักงานสอบสวนอาจส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเมื่อคดีใกล้ขาดอายุความ ส่งผลต่อการฟ้องคดีของพนักงานอัยการเพราะเมื่อส่งสำนวนการสอบสวนคดีมาให้พนักงานอัยการในกรณี ที่คดีใกล้ขาดอายุความ พนักงานอัยการต้องใช้เวลาในการตรวจสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนว่าควรจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง และเมื่อพนักงานอัยการจะส่งสำนวนคดีเพื่อฟ้องผู้ต้องหา คดีอาจขาดอายุความไปแล้ว ทำให้ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

ทั้งการไม่มีการกำหนดกรอบระยะเวลาการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ภายหลังที่มีการฟ้องและฝากขังแล้ว อาจทำให้ผู้ต้องหาต้องได้รับการกักขังนานเกินควร ส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา

ตามที่คุณศึกษาได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งความเป็นมา ความหมาย หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ได้บทสรุปปัญหากฎหมายดังกล่าว เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชน โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีการกำหนดระยะเวลาการสอบสวน ตามมาตรา 130

กฎหมายเดิม มาตรา 130 บัญญัติว่า “ให้เริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 130 “ให้เริ่มทำการสอบสวนโดยเร็ว จะทำการในที่ใดเวลาใดให้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนและให้เริ่มทำการสอบสวนภายในกำหนด 15 วัน โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

การสอบสวนให้พนักงานสอบสวนใช้ความระมัดระวังในการสอบสวนโดยคำนึงถึงความยุติธรรม”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 131

กฎหมายเดิม มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถจะทำได้ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถจะทำได้ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานสอบสวนใช้ความระมัดระวังในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานโดยคำนึงถึงประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวน โดยพนักงานสอบสวนอื่น หรือผู้มีอำนาจเหนือพนักงานสอบสวนผู้นั้นอีกครั้งหนึ่งก่อนมีการส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ”

3. ปัญหาการขอคัดฟ้องฝากขังของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 87

กฎหมายเดิม มาตรา 87 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับ ไม่ได้ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตาม มาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก่อล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิด อาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิด อาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตาม มาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอ ให้ศาลตั้งทนายความให้ โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 134/1วรรคสาม โดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวน ต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาล ในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 87 “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับ ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก่อล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหา นั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ภายหลังจากที่ทำการคัดฟ้องและฝากขังเพื่อทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานให้ทำรายงานการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน โดยให้พนักงานอัยการหรือผู้มีอำนาจหน้าที่เหนือผู้ทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานคอยกำกับอีกครั้งหนึ่งและให้ทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานไม่เกิน 7 วันนับแต่วันที่มีการขอคัดฟ้องและฝากขัง

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดไตร่ตรองอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อ แล่งข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตาม มาตรา 134/1 และผู้ต้องหา ร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้ โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 134/1วรรคสาม โดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวน ต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้ สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้สั่งโอนไป”

เอกสารอ้างอิง

วิพล กิตติทัศนาศรัย และคณะ. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพนักงานอัยการในชั้นสอบสวน. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันนิติวัชร์ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2567.

เวิร์คพอยท์ทูเดย์, สรุปประเด็น ตร. แฉลงสรุปสำนวนคดีการเสียชีวิตของแตงโม [Online]. Available URL:

<https://workpointtoday.com/tangmo-brief/>, 2568 (เมษายน, 26).

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: ความหมายเชิงหลักการและ

ความเป็นจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ [Online]. Available URL: <https://tlhr2014.com/archives/29273>, 2568 (พฤษภาคม, 5).

สันติ ผิวทองคำ. “การพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาในบทบาทของพนักงานสอบสวน.” วิทยานิพนธ์

นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565.

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. รวมคำบรรยายเนติสมัยที่ 77 ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2567.